



РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 - 88/15
Београд



Заштитник грађана
Zaštitnik građana



BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 36935 датум: 07. 10. 2015. г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА ИЗБЕГЛИЦАМА И МИГРАНТИМА
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети

Регионалном центру граничне полиције према
Мађарској, Полицијској управи у Суботици,
Полицијској станици у Кањижи и Центрима за
социјални рад у Кањижи и Суботици

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова НПМ, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	Регионални центар граничне полиције (РЦГП) према Мађарској, Полицијска управа у Суботици, Полицијска станица у Кањижи и Центри за социјални рад у Кањижи и Суботици
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања према избеглицама и мигрантима
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	17. и 18. септембар 2015. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посете су најављене
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i></p> <p>Чланови тима: Снежана Нешић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Јагода Вјештица, <i>Стручна служба Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви службеници посећених институција остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију.

ТОК ПОСЕТЕ

НПМ тим је првог дана (17. септембра 2015. године) посетио Полицијску станицу у Кањижи, Центар за социјални рад у Кањижи и станице граничне полиције Хоргош 1 и 2, а другог дана (18. септембра 2015. године) РЦГП према Мађарској, Полицијску управу у Суботици и Центар за социјални рад у Суботици. Обављени су разговори са службеницима и извршен увид у релевантну документацију. Ради сагледавања поступања надлежних органа према нарочито осетљивим категоријама странаца, током посете прикупљени су и подаци од надлежних центара за социјални рад.

1. РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР ГРАНИЧНЕ ПОЛИЦИЈЕ ПРЕМА МАЂАРСКОЈ

Према наводима, РЦГП према Мађарској покрива 174,6 границе са Мађарском, с тим да је и гранични прелаз Бездан, који се налази на граници са Хрватском, у надлежности овог РЦГП. У оквиру РЦГП налази се 10 станица граничне полиције (СГП), од тога 4 за контролу преласка државне границе (надлежне за 11 граничних прелазана) и 6 за обезбеђење државне границе. У свакој СГП раде полицијске службенице. Попуњеност радних места у РЦГП је 72% (80% у контроли преласка државне границе и 64% на обезбеђењу). Увид у контролу преласка и обезбеђење државне границе са Мађарском имају полицијски службеници из Аустрије (10 полицајаца) и Немачке (4 полицајца), који заједно са полицијским службеницима РЦГП према Мађарској обилазе и обезбеђују државну границу.

За првих 8 месеци у 2015. години РЦГП према Мађарској је спречио 11.242 незаконита преласка државне границе. На основу тога поднео је 8.422 захтева за покретање прекршајног поступка услед незаконитог преласка, а од тога 6.695 против страних држављана (против лица млађих од 14 година није подношен прекршајни захтев).⁴ Против малолетних страних лица поднето је 861 (814 малолетника и 47 малолетница), а против домаћих малолетних лица 111 (72 малолетника и 39 малолетница) прекршајних захтева. Према пунолетним женама домаћим држављанкама поднета су 332 захтева, а према пунолетним странкињама 578. Поред прекршајних захтева, у овој години поднели су и 284 кривичне пријаве за кривично дело кријумчарење људи. Против жртава – сведока подношени су захтеви за покретање прекршајног поступка. Поднета је и једна кривична пријава за трговину људима, међутим јавно тужилаштво је поводом тога покренуо кривични поступак за кријумчарење људи. У 2015. години РЦГП је издао 136 потврда о израженој намери за тражење азила. Странци против којих се подносе прекршајни захтеви, кривичне пријаве и којима се издају потврде о израженој намери се фотографишу и дактилоскопирају у ПУ Суботица, ПУ Сомбор или у ПС Кањижа (у зависности близине где је странац затечен). Према наводима, није било притужби избеглица и миграната на рад полицијских службеника.

Странце против којих су поднети прекршајни захтеви службеници РЦГП одводе до прекршајног суда и потом до затвора, ако је изречена казна затвора или новчана казна замењена казном затвора. Овим странцима решење о отказу боравка доносе надлежне полицијске управе. Према наводима, жене и старији малолетници се у прекршајном поступку санкционишу опоменом. Захтеви за покретање прекршајног поступка не подносе се против странаца који су границу са Мађарском покушали да пређу железничком пругом, а ова лица су се пропуштала да пролазе тим путем, док уколико су покушали да пређу границу на другим местима, службеници РЦГП су подносили захтеве за покретање прекршајног поступка. Ове године није било упућивања у Прихватилиште за странце.

Комуникација са странцима се углавном води на енглеском језику. Наиме, полицијски службеници РЦГП затичу странце у групама у којима увек неко прича енглеским језиком. Имају и формуларе о личним подацима на арапском језику. Уколико је странцима потребна медицинска помоћ, позивају службу хитне помоћи. У РЦГП према Мађарској мањи број полицијских службеника има сертификате за поступање према малолетницима, те постоји потреба за обуке за рад са малолетницима. У случајевима када затекну страна малолетно лице без пратње одмах о томе обавештавају надлежни центар

⁴ Домаћи држављани против који је поднет наведени прекршајни захтев су углавном са Аутономне Покрајине Косово и Метохија.

за социјални рад. Избеглице се у највећем броју случајева затичу на граничним прелазима са Мађарском, Хоргош 1. и Хоргош 2. Дешава се и да иду на гранични прелаз Келебија, али ретко. Поред наведеног избеглице се затичу и како секу ограду која је постављена од стране власти у Мађарској на граници са Србијом.

Према наводима, службеници РЦГП према Мађарској спроводе поступак реадмисије⁵ домаћих држављана који се принудно удаљавају из Мађарске, док ПУ Суботица и ПС Кањижа спроводе поступак реадмисије странаца када се они принудно враћају из Мађарске, а службеници РЦГП само учествују у овим поступцима. Према подацима овог РЦГП у Србију је путем реадмисије враћено 5.154 странаца (од тог броја највише је Сиријаца 3.809, Ирачана 444, Палестинаца 130, Сомалијаца 172 и Пакистанаца 62). И против лица која су враћена у поступку реадмисије подносе се захтеви за покретање прекршајног поступка, али то раде надлежне полицијске управе.

Гранични прелази Хоргош 1 и 2

Према наводима, на самим граничним прелазима се налази преко хиљаду избеглица, који желе да уђу на територију Мађарске, али не могу, јер је Мађарска 15. септембра 2015. године затворила ове граничне прелазе са Србијом. Међу њима има доста деце и неколико трудница. Између граничних прелаза Хоргош 1 и 2 странци су пресекали жицу, која је раздвајала ова два гранична прелаза преко поља које се налази између њих, тако да се странци могу слободно кретати од једног до другог. Преводиоци за арапски и персијски језик су обезбеђени на овим прелазима и они обавештавају странце да је граница са Мађарском затворена и да се укрцају на аутобусе који их бесплатно возе до Прихватног центра у Кањижи (обезбедио КИРС и УНХЦР) или у аутобусе приватних аутопревозника који их уз новчану надокнаду возе до Шида. На овим прелазима се налазе повереници Комесаријата за избеглице и миграције који извештавају Прихватни центар у Кањижи о стању на граничним прелазима. Поред њих ту су и представници домаћих и страних невладиних организација, УНХЦР и Црвеног крста који деле хуманитарну помоћ.

На Хоргошу 2 постоји пункт са храном и шатори за лекарску помоћ али тоалета нема. На њему дежурају лекари дома здравља и лекари међународне невладине организације Лекари без граница. Странци су поставили шаторе поред аутопута на граничном прелазу и ту бораве од 15. септембра. На Хоргошу 1 налази се 10 тоалета које странци могу бесплатно користити.

Према наводима, на Хоргошу 1, на посебном улазу, полицајци Мађарске примали су по пет лица на сваких сат времена, уколико затраже азил у Мађарској и ако пристану да дају отиске прстију. Свима њима се убрзо (за неколико сати) одлучивало о праву на азил и свима је захтев за азил у Мађарској одбијан. Затим се овим тражиоцима азила уручивало решење о отказу боравка, а лица се затим одводила изван жице, којом је ограђена Мађарска од Србије. Према наводима, ова су се, самовољном одлуком мађарских органа пребацивала на територију Србије, без било каквог захтев за реадмисију упућеног Републици Србији и без икаквог одобрења надлежних органа Србије да ће ова лица примити.

Дана 16. септембра 2015. године у послеподневним часовима, на граничном прелазу Хоргош 2 десио се инцидент у којем су мађарски полицајци применили силу да би

⁵ На основу Закона о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве („Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 103/07).

спречили нелегалан улазак неколико стотина избеглица на територију Мађарске. Наиме, како је гранични прелаз био затворен више од 24 часа, група од неколико стотина миграната се побунила и срушила ограду коју су поставили мађарски полицајци. Мађари су на такво поступање избеглица одговорили применом силе употребом гумених палица, сузавцима и водених топова. Према наводима полицијских службеника, мађарски полицајци су несразмерно користили ове мере и ушли до 150 метара на територији Србије. Доста људи је повређено и задобило тешке телесне повреде, а сузавац је бачен у кола хитне помоћи док се помоћ указивала трудници.

Према наводима полицијских службеника РЦГП према Мађарској, од Министарства унутрашњих послова нису добили никакво званично обавештење нити инструкцију о начину поступања иако је већ најављено да ће Мађарска потпуно затворити своју границу од 15. 9. 2015. године. Такође, у тренутку посете НПМ, полицијски службеници РЦГП према Мађарској нису добили инструкције о даљем поступању. **Имајући у виду наведено, став НПМ је да Министарство унутрашњих послова треба да делује проактивно и да усмерава рад организационих јединица, достављајући им све релевантне податке и потребне смернице за рад и пре настанка кризних ситуација за које постоји извесност да ће наступити.**

2. ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА У СУБОТИЦИ

Према наводима, полицијски службеници ПУ Суботица у 2015. години издали су 163 потврде о израженој намери за тражење азила (у 2014. години 65). Током 2015. године поднели су 1.960 захтева за покретање прекршајног поступка и донели 5.221 решење о отказу боравка. Разлика између броја поднетих прекршајних захтева и броја решења о отказу боравка се огледа у томе што ПУ Суботица доноси ова решења и за странце које су прекршајно процесуирали службеници РЦГП према Мађарској. Највише прекршајних захтева је поднето против странаца који су враћени путем реадмисије из Мађарске у Србију (око 80%). Странцима се обично не изриче казна затвора, већ новчана казна или опомена (малолетницима укор). Када би се раније (до јануара ове године) странци затицали ноћу, ПУ Суботица би им одредила задржавање док судија за прекршаје не дође. Сада постоји дежурство судија током ноћи и странци се одмах по затицању и обрађивању воде код судије за прекршаје. И странци којима је издата потврда о израженој намери за тражење азила и они који су прекршајно процесуирани, се фотографишу и дактилоскопирају, осим оних који код себе имају важеће путне исправе. Упућивања у Прихватилиште за странце ове године нису имали.

ПУ Суботица на граничном прелазу Келебија спроводи поступак реадмисије страних лица која су из Мађарске враћена у Србији на основу одлука о захтевима за враћање лица, које доноси Управа за управне послове МУП. У 2015. години преузели су 1.585 странаца у поступку реадмисије. Дан пре посете НПМ примили су 6 лица.

У 2015. години ПУ Суботица поднела је 7 кривичних пријава за кријумчарење људи (против 13 особа) и 9 кривичних пријава за фалсификовање исправа (против 9 лица). Није било кривичних пријава за кривично дело трговина људима. Током 2015. године догодило се и убиство једног лица из Авганистана у Бачким Виноградима, а странац (такође лице из Авганистана) за ког се сумња да је извршио убиство је у притвору, а пре тога му је била одређена мера задржавања до 48 сати, која је спроведена у просторији за задржавање у ПУ Суботица. Поред тога извршена су и два разбојништва над Сиријцима, где се сумња да су починиоци држављани Србије.

Комуникација полицијских службеника са затеченим странцима се углавном одвија на енглеском језику. У случајевима када ниједан од затечених странаца не прича енглески, онда се ангажују преводиоци за арапски и курдски језик са територије града Суботице, док за персијски језик немају преводиоца. У случају да је затеченим странцима потребна лекарска помоћ, полицијски службеници ПУ Суботица позивају службу хитне помоћи.

Полицијски службеници ПУ Суботица увек позивају Центар за социјални рад (ЦСР) у Суботици ако затекну малолетно страно лице без пратње. Понекад се позива ЦСР и када је страно малолетно лице у пратњи ако полицајци процене да је оно на било који начин угрожено. Истакнута је веома добра сарадња са ЦСР. Од почетка године ПУ Суботица је затекла 23 страна малолетника без пратње и према сазнањима полицајаца службеници ЦСР их привремено смештају у Прихватну станицу при Дому за децу ометену у развоју „Колевка“ у Суботици. Приликом издавања потврде о израженој намери за тражење азила малолетницима у пратњи, у рубрици „напомена“ на потврди, уноси се са ким је малолетник у пратњи.

Два представника ПУ Суботица су чланови Савета за миграције града Суботица, где дају предлоге и мишљења у вези поступања према избеглицама, информичу Савет о питањима везаним за избеглице и управљају стручним службама. Према наводима полицајаца, у плану је изградња Прихватног центра за избеглице у Суботици, непосредно у близини Старе циглане где се странци својевољно смештају.⁶

Стара циглана у Суботици

Полицијски службеници ПУ Суботица обилазе повремено Стару циглану на периферији Суботице, ради одржавања јавног реда и мира у њој. У моменту посете НПМ тима у њој се налазило око 250 – 300 избеглица. Према речима саговорника НПМ, та лица су углавном била из Авганистана, смештена у шаторима у дворишту циглане, као и на улици, преко пута циглане. Између шатора налази се импровизирана туш кабина, а постављени су и мобилни тоалети.

У разговору обављеном са избеглицама сазнали смо да је већина ових лица ту два или три дана. Групишу се да би размислили куда ће ући на територију Европске Уније, будући да су сазнали да је гранични прелаз са Мађарском затворен. Међу онима са којима је НПМ тим разговарао, веома мали број лица говори енглески језик. Поједина лица су нам се пожалила да немају пара да наставе своје путовање. Већина њих је информисана да у непосредној близини Суботице постоји прихватни центар за избеглице, али нису били заинтересовани да иду тамо. Истакли су веома добру сарадњу са српском полицијом.

Приликом посете НПМ-а, делили су се храна, вода и хигијенски пакети. Храну је делио Црвени крст у сарадњи са Комуналном полицијом, али је било у припадника других невладиних организација, као и страних активиста који су делили воду избеглицама.

3. ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА У КАЊИЖИ

Приликом посете ПС Кањижа разговор је вођен са шефом Одсека за странце, сузбијање илегалних миграција и трговине људима ПУ Кикинда, тако да се подаци прикупљени током посете односе на рад целокупне Полицијске управе, с тим да је у раду највише оптерећена ПС Кањижа. Одсек за странце ПУ Кикинда има 7 запослених, од којих је једно лице женског пола.

⁶ Пошто својина земљишта на којем се налази ова Циглана није још увек решена.

Од почетка године ПУ Кикинда издала је око 300 потврда о израженој намери за тражење азила у Републици Србији. Према наводима, уколико затекну лице са истеклом потврдом о израженој намери за тражење азила у Републици Србији, пракса је да се против таквих лица више не подносе захтеви за покретање прекршајног поступка. Што се структуре странаца тиче, полицијски службеници истичу да је преко 90% људи који су затечени било из Сирије. Укупно је поднето 6.094 захтева за покретање прекршајних поступака и донето 5.806 решења о отказу боравка. На територији ПУ Кикинда, дактилоскопирано је и фотографисано 6.875 лица (лица којима су издате потврде и лица која су прекршајно процесуирана). Према речима службеника ПУ Кикинда, од почетка септембра месеца прекршајно се не процесуирају странци који су идентификовани као избеглице. У моменту посете НПМ тима, услед затварања границе са Мађарском, полицијски службеници ПУ Кикинда су затечене странце усмеравали ка граничним прелазима код Шида и Бездана.

Од почетка године поднето је око 10-ак кривичних пријава због кријумчарења људи, због фалсификовања и навођења на оверавање неистинитог садржаја поднето је 50-ак кривичних пријава. Није било кривичних пријава за кривично дело трговине људима.

ПС Кањижа спроводи реадмисију странаца који се принудно враћају из Мађарске на граничном прелазу Хоргош 1. Од почетка године до 15. септембра 2015. године путем реадмисије у Србију је враћено 3.491 лице. Према наводима, у просеку је враћано 20 – 30 лица дневно. Међутим, према наводима шефа Одсека за странце, сузбијање илегалних миграција и трговине људима ПУ Кикинда, реадмисија са Мађарском не функционише од 15. септембра 2015. године, а о обустављању примене Споразума о реадмисији, сходно којем се лица враћају из Мађарске, ПС Кањижа је обавештена усменим путем од стране Управе граничне полиције. Последња реадмисија странаца из Мађарске извршена је 14. септембра, када је у Србију враћено 19 миграната. До затварања границе од стране Мађарске државе, странци враћени у поступку реадмисије су након регистрације која је обухватала фотографисање, дактилоскопирање и узимање личних података, прекршајно процесуирани. Прекршајни суд је у највећем броју случајева изрицао као санкцију опомену или новчану казну, након чега би странцу било уручено решење о отказу боравка са роком од 10 дана за напуштање територије Србије. Према наводима полицијских службеника, пракса прекршајног суда је била да уколико лице против кога се води прекршајни поступак нема новац, изриче му се опомена, уколико има новац онда новчана казна у износу од 5.000 динара, а уколико лице које има новац одбија да плати казну, онда му се новчана казна замењује казном затвора. Такође, према наводима полицијских службеника, приходи од новчаног кажњавања су током 2015. године били око 16,5 милиона динара.

Полицијски службеници углавном говоре енглески језик, а приликом формирања патрола водило се рачуна да увек буде присутан службеник који добро говори енглески језик. На тај начин се непосредно споразумевају са избеглицама и мигрантима, које путују у групама у којима увек неко лице говори енглески језик. У сарадњи са невладиним организацијама обезбеђена су три преводиоца за арапски језик. Истиче се одлична сарадња са УНХЦР-ом и Министарством правде које је уступило просторије Основног суда на коришћење, као и добра сарадња са локалном самоуправом.

На поступање полицијских службеника ПУ Кикинда према старнцима није било притужби у току 2015. године, као ни примене средстава принуде према страним лицима.

Полицијски службеници у ПС Кањижа истакли су да имају велики проблем са недостатком возила, имајући у виду велики број странаца који се појављују на територији за коју је она надлежна, као и да су о овом проблему обавештавали Министарство унутрашњих послова. **Имајући у виду велику оптерећеност и повећан обим посла услед појачаног прилива избеглица и миграната на територији ПУ Кикинда, став НПМ је да би Министарство унутрашњих послова требало да размотри захтеве ПУ Кикинда за додатним возилима.**

4. ЗАКЉУЧАК И МИШЉЕЊЕ НПМ

На основу наведеног у овом Извештају, пракса посећеног РЦГП и ПУ је да се против великог броја странаца који су прошли кроз територију Републике Србије и избегли из својих ратом захваћених земаља подносе захтеви за покретање прекршајног поступка због незаконитог преласка државне границе и незаконитог боравка.

Како је у претходним посетама НПМ другим полицијским управама и регионалним центрима граничне полиције утврђено да су поједини престали са праксом подношења захтева за покретање прекршајног поступка због незаконитог преласка државне границе и незаконитог боравка против ових лица, може се закључити да није устројена јединствена пракса поступања према свим избеглицама и мигрантима. Није јасно по којим критеријумима РЦГП према Мађарској подноси захтеве за покретање прекршајног поступка, имајући у виду да се затечени странци који покушавају да пређу границу Републике Србије на неким местима прекршајно процесуирају, а на другим местима не (нпр. железничка пруга на граници са Мађарском).

Избеглице и мигранти се након прекршајног кажњавања пуштају да самовољно напусте територију Републике Србије у одређеном року на основу решења о отказу боравка, а да при том у већини случајева немају важеће путне исправе и друга потребна документа са којима би на легалан начин могли напустити Србију, нити због ситуације у њиховим земљама порекла могу бити враћени у исте, тако да се на основу наведеног може поставити и питање сврхе прекршајног кажњавања ових лица.

Имајући у виду наведено, мишљење НПМ је да Министарство унутрашњих послова треба да предузме мере из своје надлежности у циљу неподношења захтева за покретање прекршајног поступка због незаконитог преласка државне границе и незаконитог боравка према лицима која су избегла из ратом захваћених земаља.

5. ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У КАЊИЖИ

У ЦСР Кањижа запослено је 10 радника, од чега су 4 стручна радника, а троје њих испуњавају услове за обављање послова старатељства.

Од почетка године у Центру је отворено преко 2000 предмета (по захтеву странке покренуто је око 1000, по службеној дужности 972, а упућених дописа је око 374). Истакнуто је да је то обиман посао за тако малобројну структуру запослених и да запослени раде све послове (превозе кориснике, обилазе терен, пишу пројекте, решавају по поднетим захтевима, заступају, итд).

Проблем је додатно отежала избегличка криза која траје од половине ове године. Према речима запослених, посебно је тешко од јула када су избеглице почеле да долазе у већем броју. Та ситуација је допринела и да се увећа њихов уобичајени посао и због начина на који су у ову ситуацију укључена деца наши држављани, који су на евиденцији и корисници овог Центра. То су, пре свега деца која живе и/или раде на улици и чије породице су корисници социјалне помоћи, углавном ромске националности. Ова деца су укључена у послове кријумчарења и недозвољеног превођења преко границе страних држављана или се они убацују у групе страних миграната и са њима прелазе Мађарску границу да би се тамо бавили просјачењем или радом на улици.

У складу са процедуром, о свим досадашњим случајевима затечених малолетника страних држављана обавештавани су од стране полицијских службеника ПС Кањижа и Регионалног центра граничне полиције према Мађарској. У 2015. години, према наводима, није било малолетника без пратње, те овај орган старатељства није пружао старатељску заштиту деци страним држављанима. ЦСР је у 2015. год. малолетницима страним држављанима и њиховим породицама само пружао услуге тренутног или ургентног збрињавања и непосредну помоћ у води, храни и одећи у сарадњи са Црвеним крстом, Комесаријатом за избеглице и миграције и другим хуманитарним НВО и грађанима, углавном *ad-hoc* и стихијски како су се такви случајеви и пријављивали.

Од почетка 2015. године Центар за социјални рад поступао је у 300 случајева где је вођен прекршајни поступак према малолетним лицима страним држављанима, због недозвољеног преласка границе, а у највећем броју предмета као мера којом је суд одлучио у прекршајном поступку је мера укора. У овим случајевима се Центар није појављивао као старатељ малолетним лицима, с обзиром да су сва деца имала родитеље/старатеље или пратњу, а у поступцима пред прекршајним судовима укључени су само стручни радници за случај се јави потреба за пружањем стручне подршке и помоћи деци и њиховим породицама. Нису имали пријаве сумње ни сазнања о трговини људима у овим случајевима, нити им се неко обраћао за интервенције због случајева насиља у породици међу иностраним држављанима.

Процедура у случају идентификовања малолетника без пратње је да у том случају Центар поставља стараоца малолетном лицу без пратње, дете се смешта у Прихватну станицу при установи за децу „Колевка“ у Суботици, „уколико има слободних места“, односно капацитета. При томе, малолетно лице би запослени Центра (психолог или социјални радник) били у обавези да превезу службеним возилом до Колевке службеним возилом, јер у Центру нема запосленог возача. Током 2015. године, ЦСР Кањижа није идентификовао малолетнике без пратње, тако да није ни било потребе да се одводе у Прихватну станицу у „Колевци“.

Стручни радници ЦСР Кањижа су највише имали поступања у случајевима када су у питању малолетна лица која се по реадмисији враћају у Републику Србију, а која су са подручја АП Косова и Метохије, домаћи наши држављани, о чему су обавештавани од стране полиције и учествовали су у прекршајним поступцима вођеним према тој деци. У овој години је било 4 такве породице, односно 30 таквих лица са Косова. Изнели су као пример у 2015. год. случај девојчице старе 16 година са Косова која је затечена у преласку границе са тетком, а користила је лажна (туђа) документа. Међутим, отац девојчице се одмах по покретању судског поступка појавио и преузео је дете, тако да није било потреба за њеном старатељском заштитом од стране органа старатељства, а нису добили повратну информацију од суда у полицији о исходу тог поступка. Од пролећа 2015. године није више било ових случајева.

6. ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У СУБОТИЦИ

На евиденцији ЦСР Суботица у 2015. години је 12.000 корисника и 4.000 породица, као и 137 хранитељских породица. У ЦСР Суботица запослен је 61 радник, од чега је 38 стручних радника, а Екипу за децу чине руководилац, 2 супервизора и 13 водитеља случаја. Свој рад су прилагодили новонасталој ситуацији и избегличкој кризи тако што је сваки дан у току месеца дежуран један стручни радник.

ЦСР Суботица је у 2015. год. предузимала старатељску заштиту према 24 малолетника без пратње - страних држављана. У јануару су добили пријаву да је 19 малолетника затечено без пратње одраслих, којима су, у складу са прописаном процедуром и након изјаве о намери да затраже азил, стављени под привремено старатељство и упућени у Центар за азиланте у Бањи Ковиљачи. Превоз овој деци обезбедио је ЦСР (1 ауто), као и Дом за децу „Колевка“ и Геронтолошки центар (2 комбија). Међутим, због недовољног броја стручних радника и обимности посла које редовно обављају у ЦСР, у овом случају је послове привременог старатеља за збрињавање 19 деце са изјављеном намером о азилу и њихово одвођење до установе у Бањи Ковиљачи радила 1 стручна радница.

У јуну је, такође, спроведен поступак привременог старатељства ради упућивања у Центар за азиланте у Бањи Ковиљачи за 1 дечака из Техерана, док је у јулу ЦСР Суботица збринуо дечака Авганистанца старог 10 година који се приликом преласка границе раздвојио од породице, у Прихватну станицу при Дому за децу „Колевка“. Дечак је потом уз пратњу привременог старатеља упућен у Прихватилиште за децу мигранте у Београду при Заводу за децу „Васа Стајић“. Посредством међународних организација (УНХЦР), извршено је спајање дечака са породицом почетком августа, након чега је породица наставила транзит са другим избеглицима.

У складу са процедуром, о свим досадашњим случајевима затечених малолетника без пратње страних држављана обавештавани су од стране полицијских службеника Полицијске управе у Суботици и Регионалног центра граничне полиције према Мађарској. У јулу је ЦСР обавештен о сумњи да је у току ноћи група мушкараца покушала силовање две девојчице Сиријског држављанства, као и да се сумња да је њихов малолетни брат у том инциденту извршио убиство једног од починилаца. Девојчице су стављене под привремено старатељство ЦСР Суботица и збринуте у Прихватну станицу при Дому за децу „Колевка“, док је привремени старатељ постављен малолетнику који се налази у Окружном затвору у Суботици, оптужен због сумње да је извршио кривично дело тешко убиство. У току судског поступка, руководитељка Службе за децу је обезбедила преводиоца на фарски језик дечаку, а саслушању детета и рочиштима присуствују водитељка случаја, привремени старатељка и психолошкиња Центра.

Поред наведеног, ЦСР је у 2015. год. страним држављанима пружао услуге ургентног збрињавања (једном мушкарцу избеглици без ногу обезбедили су превоз и смештај у Центру за азил у Крњачи, док су му колица обезбеђена посредством међународних организација) и посредовали су у пружању медицинске помоћи (у случају мајке са троје болесне деце затечене на семафору у Суботици), као и непосредну помоћ у води, храни и одећи. Нису имали пријаве сумње ни сазнања о трговини људима, случајева жена без пратње, нити пријава насиља у породици.

Директорка ЦСР и присутни стручни радници истакли су да су одржаване додатне обуке за поступање према избеглицама (семинар је био у марту, као и скуп на тему „Људска права миграната и избеглица“ од 14.- 16 септембра у организацији УН за Србију), да су их посетили представници УНИЦЕФ. Међутим, нису у потпуности задовољни реаговањем, подршком и помоћи коју добијају од међународних организација, па наводе догађај када су, за превоз избеглице са инвалидитетом до Београда, више возила хуманитарних организација чекало да стигне стари ауто ЦСР Суботица, у који нису ни могла да стану колица. Добили смо и сазнање да је Црвени крст за јединицу локалне самоуправе у Суботици већ потрошио своја расположива средства и залихе и да су се обратили Дирекцији за робне резерве за даље пружање хуманитарне помоћи, као и њихов став да међународне организације треба више да донирају новца и непосредну помоћ у храни, води, одећи, мобилним креветима, ћебади, шаторима и сл.